

Izrael rövid története

Írta: Nyeste Ferenc

Cegléd, 2018

Izrael rövid története

Bevezető

Ebben az írásban arra törekszem, hogy a legegyszerűbben, és könnyen érthető módon, felvázoljam Isten népe, az Izrael történetét. Írásomat elsősorban azoknak szánom, akik nem annyira jártasak a Biblia első részében (Ószövetség), és általánosságban sem bibliaforgató emberek, mégis érdeklődéssel tekintenek Izraelre, mint nemzetre, országra, valamint a Szentföldre, mint a bibliai történések helyszínére. Ezek mellett gyakorló keresztények számára is hasznos lehet. Minden, amit itt leírok a Bibliából igazolható, mégis úgy döntöttem, hogy nem fogom kiírni az igehelyeket. Ezt a következők miatt teszem: *nem teológiai dolgozatnak szánom, nem lelkészeknek és szolgálóknak készül az írás, valamint az olvashatóságnak is jót tesz, ha nincs a szöveg teletűzdelve igehelyekkel.* (A laikus érdeklődő úgy sem fogja azokat kikeresni). Mindezekén túl arra biztatom az olvasót, hogy vegye kezébe a Bibliát, és az Ószövetséget olvasva fedezze fel Isten kincseit, terveit, szándékait, melyeket az egész emberiségnek nyilatkoztat ki, emellett pedig megismerheti jobban Izrael történelmét, és Istennek ezzel a néppel való kapcsolatát.

Ábrahám elhívása

Lássuk, hogyan kezdődött! Isten kiválasztott egy embert, **Ábrahámot**, aki a Káldeusok (Mezopotámia) **Úr** nevű városában élt. Isten azt mondta neki, hogy hagyja ott azt a földet, a rokonait, nemzetségét, és menjen arra a földre, amit Ő fog neki mutatni. Ábrahám hitt az őt megszólító és neki bemutatkozó Istennek, és engedelmeskedett a hívásnak. Az Úr újra és újra megszólította, és fokozatosan vezette őt a **Kánaán** földre, amely akkor még gyéren lakott terület volt, főleg nomád népek, törzsek éltek nagyjából, de voltak már városok is itt-ott, amelyeknek élén egy-egy király állt. Az **Ígéret földjére** való megérkezése **Kr.e. 1750** tájára esik. Ábrahámnak Isten azt ígérte, hogy nagy néppé fogja tenni. Hol a csillagokat mutatta neki, hol a tengerpart homokját, utalva utódai nagy számára. Ábrahám hitét próbára tette a sok várakozás, mert csak közel **100** éves korában született meg utódja **Izsák**. Izsáknak két fia született. Az egyik **Ézsau**, a másik **Jákób**, akik ikrek voltak, de Ézsau született meg elsőnek. Jákób sokkal jobban igényelte Isten áldását, amelyért még csalni is hajlandó volt. A dolgok úgy alakultak, hogy az isteni ígéret a Jákób vonalán ment tovább, akinek 12 fia született. Ők lettek az **Izrael 12 törzsének** atyjai. Amikor Jákób sok viszontagság után visszatérőben volt **Mezopotámiából** nagybátyjától **Lábántól**, akinek leányait elvette, hogy családjával újra az ígéret földjén lakozzon, akkor egy éjjel küzdött az Isten angyalával.

Azt mondta az angyalnak: *„nem eresztelek el, amíg meg nem áldasz”*, ennek a harcnak a végén változtatta meg az Úr a Jákób nevét (ami *csalót, ravaszt* jelent) **Izraelre** (ami ezt jelenti, *harcolt az Istennel, Isten harcosa*). A későbbiekben, sok esetben az Izrael fiai úgy emlegetik **Istent**, mint az **Ábrahámnak, Izsáknak, Jákóbnak** Istenét!

Sajnos Jákób fiai nem nagyon voltak istenfélő emberek. **József** a testvérük viszont félté az Urat és különös álmokat is kapott, amelyekben a testvérei fölé „emelkedett”. Ezeket el is mondta nekik. Az apja is kivételezett vele, így a testvérei meggyűlöltek őt. Egy adandó alkalommal pedig el is adták **Egyiptomba** rabszolgának. József ott is hű maradt az Úrhoz, annak ellenére, hogy ártatlanul börtönbe is került. Nagyon fordult a sorsa, amikor a fáraó álmát megfejtette, ami az ország jövőjére vonatkozott. Mivel nem csak az álmodat fejtette meg, hanem a megoldást is felvázolta, így a fáraó megtette a helyettesévé. **Uralkodói** pozícióba került 18 évvel az eladása után.

Jákób, és családja Egyiptomban

A Kánaán földjén közben már éhség volt (ez is benne volt az álomban), amikor megjelent József előtt a 10 főből álló csoport, hogy gabonát vegyenek. A földig meghajtották magukat a szigorú nagyúr előtt. Őbennük József a saját testvéreit ismerte fel, akik őt ide eladták régen. Nem torolta meg a tettüket, nem állt bosszút, sőt egész családját (**70** főt) letelepítette a **Gósen** földjén (a Nílus deltavidéke), ahol

gazdálkodhattak és állatokat tarthattak. Ebből a családi közösségből lettek **nagy néppé**, mert **430** évig éltek itt. Az idők folyamán az az uralkodói generáció, akik ismerték Józsefet és munkálkodását, meghaltak és új uralkodók támadtak, akik már sanyargatták a zsidókat, és rabszolgamunkára fogták őket. Vályogból kellett téglát készíteniük, és egyre emelték a téglaszámot. Amikor elmaradás volt akkor a korbács újra és újra lesújtott. Egyre nehezebbé vált a nép élete, mert sokat szenvedtek.

Mózes vezetőül rendeltetik

Amikor Istenhez kiáltottak, az Úr meghallgatta őket és **Mózes** rendelte vezetőül, hogy kihozza népét **Egyiptomból**. Mózes és Áron bemutatták a jeleket, és elmondták **Isten** üzenetét a fáraónak, hogy **bocsássa el** az Ő népét. A fáraó ellenállt így 10 csapás következett a népére, ami után végre elengedte a népet. A kivonulás (**Exodus**) időszámításunk előtt **1270** körül ment végbe, amikor egy kb. 2 millió főt számláló nép vándorolt vissza atyái földjére. A vándorlás közben kapták a **Hóreb** hegyénél a **10 parancsolatot** (kőtáblák) és a **törvényeket**, valamint a **Szent Sátor** és tartozékaira vonatkozó parancsokat (benne a **frigyládával**), amit Mózes vett át az Úrtól, amikor **40** napot töltött a hegy tetején Istennel. Ez egy **szövetség** volt Isten és az Izrael népe között, hogy **Ő Istenük lesz**, ők pedig az **Isten népe**, akik az Ő törvénye szerint fogják élni az életüket.

Ezt megerősítették, amikor egy-egy csoport *lévita* felment a **Garizim** hegyére (áldás hegye), illetve az **Ebál** hegyére (átok hegye) és elsorolták mindazt az áldást, ami rájuk következik, ha megtartják a szövetséget, illetve mindazt az átkot, ami akkor jön, ha eltérnek a szövetségtől. A pusztai vándorlás nem ment simán, mert voltak nehézségek a vízzel és az eledellel. Voltak zúgolódások és elégedetlenségek. **40 évig** vándoroltak a **Sínai félsziget** pusztájában, miközben egy új nemzedék született és növekedett fel.

A honfoglalás

Mikor az ország határához értek, akkorra már itt pogány népcsoportok éltek, királyságok működtek, amelyek a „**kánaáni magaslati kultusz**” követői voltak. Ennek a lényege, hogy magas helyeken oltárokat építettek **Astarótnak** és feleségének **Astartének**, akiknek áldozatokat mutattak be. Elemei voltak a bőséges étkezések, nagy ivászatok, önkívületig tartó tánc, kultikus paráznaság (egyesülés az istenséggel) illetve a „föld termékeny tétele” az aktus által. Más helyeken **Molokot** is tisztelték, aki tűzisten volt, neki tűzáldozatul vitték a gyermekeiket, így keresve, jóindulatát. A **Baál** kultusz is erős volt (Baál= tulajdonos, úr), aki a föld ura, ő adja a jó termést az állatok és emberek szaporulatát. Őt, mint az élet urát tisztelték. Itt-ott előfordult a „**szodomizmus**” is, az állatokkal való közösülés. Ezek Isten színe előtt mind-mind utálatos bűnöknek számítottak, ezért ezek a népek Isten ítélete alá estek.

Az ítélet „végreajtói”, azok a honfoglaló zsidók voltak, akiknek az Atyja Ábrahám, ígéretben kapta Istentől ezt az országot, hogy az övé, és az utódaié lesz.

A honfoglalás egy hosszabb folyamatra sikeredett, ami **Józsué** (Mózes utódja) egész életében zajlott és a világ legősibb városának, **Jerikónak** az elfoglalásával kezdődött. A törzsek elhelyezkedtek a földön. Városokat építettek, gyarapodtak mind létszámban, mind gazdaságilag. Majd egy kb. **200** éves időszak a **(Bírák kora)** következett, amelyben a törzsek laza **törzsi szövetségben** éltek egymással. Ebben az időben az úgynevezett „bírák” uralkodtak illetve vezették a népet. A bírák Istentől rendelt vezetők voltak. Sajnos ebben az időben a nép nem ragaszkodott megfelelően az Úrhoz és az Ő törvényéhez, amiből bajok származtak. A szentíró ezt így jegyezte fel: *„Ebben az időben nem volt Király Izraelben, ezért mindenki azt cselekedte, ami jónak látszott az ő szemei előtt.”* Sajnos ez több esetben a környező népek bálványisteneinek a tiszteletét jelentette. Amikor ez súlyosabb méreteket öltött, akkor Isten megengedte, hogy valamelyik nép rájuk támadjon és kifossa őket, elrabolja javaikat, elhurcolja gyermekeiket rabszolgának. Amikor felocsúdtak, és kiáltottak az Úrhoz, akkor Isten rendelt szabadítót, aki által visszaverték az ellenséget. Az ilyen események 20-30 évente váltakoztak, egészen addig, amíg Isten prófétát nem rendelt nekik.

A királyság kora

Sámuel személyében egy olyan próféta jelent meg, akire mind a 12 törzs hallgatott, ez vezetett el ahhoz, hogy Izrael királyt kérjen magának a prófétától. Izrael első királya **Saul** lett (a Kis fia) **Benjámin** törzséből. A királyságra Sámuel próféta kente fel és egyben ismertette a nép előtt a király jogait, illetve a királyság működését. Saul több évtizeden keresztül vívta a harcait a filiszteusok ellen, akik időről-időre betörték az országba, dúltak és raboltak.

Néhány szó a **filiszteusokról**. Ők **Kréta** szigetéről származnak, úgynevezett tengeri népek, erre utal az istenségük megjelenése is (**Dágon** felül férfitest forma, deréktól lefelé pedig halforma). Nagyjából az Izrael honfoglalásával egy időben jelentek meg a Közel-keleten és az ország nyugati partvidékén (Földközi tenger) telepedtek meg és itt építettek maguknak városokat, ezek voltak: Gáth, Gáza, Asdód, Ekron, Askelon. Innen próbáltak terjeszkedni kelet felé, ahol már Izrael országa és városai voltak. A Saul idejében történt a fiatal **Dávid**, és a hatalmas **Góliát** ütközete, amelyben Dávid egy parittyával legyőzte a majd három méteres óriást, ami után a zsidó nép hatalmas győzelmet aratott a támadó filiszteusok felett. Saul később több dologban önfejű módon, Istennek engedetlenül uralkodott, ezért Isten keresett magának (és népének) egy az Ő szíve szerint való embert.

Ez az ember **Dávid** volt, Isainak a fia, egy egyszerű pásztorember a Júda nemzetségéből (aki korábban legyőzte Góliátot). Dávid mindig kérdezte az Urat, hogy mit csináljon, hogyan harcoljon, mikor támadjon. Ő **40 évig** (Kr.e. 1004-965) uralkodott. A filiszteusokat teljesen visszaszorította a városaikba. Megszilárdította az ország helyzetét. Elfoglalta **Jebust** a sziklafennsíkon működő pogány várost, amelyet fővárossá épített. Ez lett **Jeruzsálem**. Ide helyezte a királyság központját, a közigazgatást, és ide hozta a frigyládát is, és kultuszi központtá is emelte a helyet. A keleti királyságokat (moábiták, ammoniták, edomiták) is visszaszorította. Sok-sok város és erődítmény épült az uralkodása idején. Erős hadserege volt és kiváló hadvezérei. Dávid úgy adta át az országot fiának, Salamonnak, hogy az ország minden határa erős védelem alatt állt.

Salamon (akit bölcs Salamon néven is ismerünk, uralkodott Kr.e. 965-926) valóban nagy bölcsességgel látott neki az ország építésének. Nagyon sok olyan épület jött létre, amelyek nagy jelentőségűek (királyi palota, középületek, erődök) de ami a legfontosabb az első **Templom** (Szentéj) felépítése (ami a zsidóság legszentebb helye, épülete lett). Ennek csodájára járt az akkori világ. A művészi kialakítások mellett óriási felületek voltak beborítva színarannyal. Itt folyt az Isten tisztelete a törvény igéi szerint a papok, lévíták, éneklők kórusa, és az áldozatok bemutatása által. Izrael a térség **nagy királyságává** nőtte ki magát, több ország adót fizetett neki, több uralkodó pedig elzarándokolt, hogy saját szemével láthassa a gyönyörű főváros impozáns épületeit, és megcsodálhassa Salamon udvartartását.

A környező országokkal intenzív kereskedelmi kapcsolatokat alakítottak ki, amelyek kölcsönösen gyümölcsözőek lettek. Sajnos Salamon nagyon sok feleséget vett magának (700 feleség 300 ágyas), így élete végén a kedvenc feleségeinek (akik pogányok voltak) bálványtemplomokat is építtetett. Ezeknek a kultuszoknak a gyakorlása távolabb vitte őt az Istennek való szolgálattól, ami előre vetítette, azt, ami ezután következett.

Az uralkodásban a fia **Roboám** követte. Uralkodása kezdetén felkereste őt a vének tanácsa, és kérték a királyt, hogy egy kicsit könnyítsen a „nép szolgálatán” (ugyanis az apja építkezései miatt nagy néptömegek robotoltak több évtizeden át). Ő a fiatalok tanácsát megfogadva, azt ígérte, hogy keményebb lesz, mint az apja, mert *„az ő kisujja vastagabb az apja derekánál”*. Ennek az lett a vége, hogy az ország kettészakadt (időszámításunk előtt **931**-ben). A **10 törzs Izrael országa** lett (északi királyság, később **Samária**, a főváros nevééről), királya pedig **Jeroboám**. A Salamon fiának Roboámnak csak a **Júda** és a **Benjámin** törzse maradt, ennek az országrésznek **Júda** lett a neve. Így párhuzamosan két zsidó állam működött egymás mellett több száz évig. Néha egymás ellen is háborúztak, máskor egymás megsegítésére siettek.

Kultuszi szempontból egy nagyon nagy törés állt be. Jeroboám úgy gondolta, hogyha felmegy majd a nép Jeruzsálembe áldozni, akkor vissza fognak térni a Dávid házához, és ő elveszíti a királyságát. Ezt nem akarta ezért öntetett két **arany borjút**,

az egyiket felállította **Bételben**, a másikat **Dánban** és azt mondta az Izrael fiainak, hogy azok az ő isteneik, akiket tisztelniük kell, mert Jeruzsálem túl messze lenne nekik. Papokat is rendelt, akik nem a papi (**Lévi** családjából) nemzetből származtak. Ez nagyon nagy bűn volt, mert **bálványimádásba** vezette a nép nagy részét. Ezen a romlott úton elindulva a nép hamarosan odafordult a környező népek bálványistenei felé is, és nem csak északon, hanem Júdában is. Királyok jöttek, mentek mindkét oldalon. Voltak úgynevezett „**istenes királyok**”, akik szorgalmazták a szövetség fenntartását, olykor megújítását Istennel, és uralkodásuk Istennek tetsző volt. Ilyenkor mindig nagyobb áldás jött az ország népére. A „**nem istenes királyok**” figyelmen kívül hagyták az Úr ígeit, törvényeit, istentelenül uralkodtak, aminek a következménye mindig háborút, vagy éhséget és szenvedést hozott.

Babiloni fogság

Isten támasztott prófétákat **Ésaiást, Jeremiást, Hóseást**, akik kezdték kihirdetni a közeledő isteni ítéletet. Ez arról szólt, hogyha nem térnek meg, nem fordulnak el a bálványoktól, és nem állítják vissza a szövetségi viszonyt, akkor a „folyóvízen túlra” (értsd! **Babilonba**) fognak vitetni. A próféciaik szerint ez egy **70 éves** időszak lesz, amit száműzetésben fognak eltölteni. Az ítélethirdető próféciaik egyre többször hangzottak el. Isten azt várta, hogy észhez térnek „kijózanodnak”, tehát egyfajta **türeلمي időt** hagyott még, de sajnos nem tudtak élni ezzel a lehetőséggel.

Kr.e. 722-ben a feltörekvő **Asszír birodalom** elfoglalta Samáriát az északi országrész fővárosát, **Sargon** király vezetésével. A lakosságot elhurcolták és a birodalom más részeiben telepítették le, a helyükre pedig idegen pogány népeket hoztak be. Júda még egy ideig tartotta magát, de **Nabukadneccár** babiloni király sorozatos támadásainak már nem tudott ellenállni, így **587-ben** Jeruzsálem is elesett. A gyönyörű templomot lerontották, az aranyat és a templomi eszközöket elrabolták, a várost felégették, kőfalait lerombolták, a lakosságot pedig elhurcolták **Babilonba**. Sajnos az ítélet bekövetkezett. A zsidó nép az újjáéledt Babiloni Birodalom része lett.

Bár az Úrnak fájt, hogy a Róla megfélemezett népét ítélettel kellett sújtania, de nem mondott le róluk, nem felejtette el őket. Jeremiás próféta által üzent nekik. Jeremiás levelet írt a Babilonban lévőkhöz, aminek egy része így hangzott: *„Mert én tudom az én gondolataimat, amelyeket én felőletek gondolok, azt mondja az Úr; békességnek és nem háborúságnak gondolata, hogy kíváncsod véget adjak nektek. Akkor segítségre hívtok engem, és elmentek és imádtok engem és meghallgatlak titeket. És kerestek engem és megtaláltok, mert teljes szívetekből kerestek engem.”* Azt is tanácsolta nekik, hogy építsenek házakat, szüljenek gyermekeket, és igyekezzenek a városnak a jólétén, mert az az ő jólétük is lesz. Ez azt jelentette, hogy hosszabb időre kell berendezkedniük, míg le nem telik a 70 év. Ezt az időszakot „**Babiloni Fogság**” néven ismerjük, de nem szó szerinti fogságról van szó, hanem a hazájuktól

távoli helyen ellenőrzött keretek között éltek. A hitüket megtarthatták, de gyakorolni nem igen tudták. A **Templom** leromboltatott, a másodlagos istentiszteleti hely (a **zsinagóga**) nem állt rendelkezésre. Az atyák a fiaiknak így is áthagyományozták a zsidó hitet és kultúrát.

Perzsa fennhatóság alatt

Közben, ahogy teltek az évtizedek, a világpolitikában is változások zajlottak le. A megerősödő **perzsa birodalom** időszámításunk előtt **539-ben** elfoglalta Babilon városát, ezzel megbukott az új babiloni birodalom. A zsidók az idehurcolásuk után **48** évvel a perzsa birodalom részévé váltak. **Kyros** perzsa uralkodó kezdte el a zsidó csoportokat elengedni, hogy hazatérjenek a szülőföldjükre. Több alkalommal kisebb nagyobb csoportok (a legnagyobb **50 000** főt számlált) indultak útnak, hogy visszatérjenek őseik földjére. Kyróstól visszakapták a templom kincseit, sőt fedezetet is kaptak a templom felépítésére, illetve birodalmi engedélyt a város kőfalának helyreállítására. **Aggeus** és **Zakariás** próféták biztatták a népet a templom építésére, amelyet **Zorobábel** vezetésével és **Josua** főpap támogatásával sok-sok viszontagság között fel is építettek. A második **Templomot** **515-ben** szentelték fel. Újra elkezdődött a legszentebb helyen az istentisztelet, az áldozatok bemutatása a törvényi előírásnak megfelelően.

Jeruzsálem falai azonban még nem épültek újjá, ennek adott új lendületet **Nehémiás** királyi tisztviselő hazatérése, aki az élére állt az építkezésnek. Nagyon jó szervező és jó diplomata is volt. A környező pogány fejedelmek nem csak akadályozni próbálták a munkát, hanem magát Nehémiást is törbe akarták csalni, de ő átlátott rejtett szándékaikon. Az elmúlt évtizedek nyomot hagytak az otthon hagyott szegények és a hazatérők életében is. Sok mindent kellett újra szabályozni, illetve helyrehozni (pl. visszaélések megszüntetése, vegyes házasságok felbontása stb.). Ezt a feladatot Nehémiás már, mint **helytartó** végezte. A mózesi törvény helyreállításában és az istentisztelet rendjének biztosításában, nagy segítséget jelentett számára a tudós pap **Ezsdrás** visszatérése, és munkába állása. Jeruzsálem falai felépültek, kapuit helyreállították, következhetett újra a „**néppé válás**”, szaporodás, építés, gazdálkodás, a többi terület birtokbavétele és benépesítése. Erre közel 100 éve volt az újjászülető zsidó államnak, amit viszonylagos nyugalomban tölthettek.

Világhódítások árnyékában

A helyzet akkor kezdett változni, amikor Alexandrosz, azaz **Nagy Sándor** elkezdte világhódítását, ami ezt a területet is érintette. Sándor korai halála után a birodalom 4 felé vált a hadvezérek vezetésével. Így alakult Izrael környezetében a két nagyobb birodalom a **Ptolemaeusok** (egyiptomi) illetve a **Seleukidák** (szíriai) uralma. Bennük csak annyi közös volt, hogy mindkét birodalom terjesztője volt a **hellénizmus**

kultúrájának (a maga módján). A zsidó nép hol az egyik királyság, hol a másik királyság fennhatósága alá került. A hellénizmus terjedése megosztást hozott a zsidók között voltak, akik nyitottá váltak, mások őrizni akarták zsidóság saját egyediségét, kultúráját. Nagy bajnak a forrása lett a Seleukidák utálatos királyának **IV. Antiochus Epiphanes-nek** a fellépése (Kr.e. **175-164**), aki behatolt a **Szentéjbe**, kifosztotta a Templomot, arany edényeit, kultuszi eszközeit elrabolta, majd elbizakodásában disznót (ami utálatos a zsidóknak) áldozott az oltáron, ezzel megszenteltelenítette a Templomot, és meggyalázta a zsidó népet! Ez indította el a **Makkabeusi Háborút** (ennek leírása megtalálható a katolikus fordítású Bibliában).

A Makkabeusok és Hasmoneusok idősza

Három évig tartó kemény harc után, **Júdás Makkabeus** csapatai elfoglalták Jeruzsálemet és visszavették a Templomot, amit felújítva, megtisztítva Kr.e. **165**-ben újra felszenteltek. Több évtizeden keresztül a Makkabeus dinasztia vezette az országot, majd ezt követte újabb, több évtizedig tartó **Hasmoneus** korszak, melynek első képviselője **Johannes Hyrcanus** volt. Az ő fia **I. Aristobulus** már királlyá is koronáztatta magát (Kr.e. **104-103**). Később még más „királyok” is követték őt, de az ország nem volt egységes, így nem lehetett igazi királyságról beszélni.

Két nagy párt huzakodott egymással. A **Sadduceusok** világi, politikai pártnak számítottak, ők nem hittek a lélekben, sem a feltámadásban, és nyitottak voltak a hellénizmusra. A **Farizeusok** vallási párt voltak, elutasították a hellénizmust, szigorúan ragaszkodtak az őseik hagyományaihoz, a törvényhez. Hittek az angyalokban, a lélekben, a feltámadásban egyaránt. Mivel mindkét csoportnak igen számos követői voltak, így hol az egyik, hol a másik kerekedett felül.

Róma árnyékában

Az országban lévő megosztottság jól jött a rómaiaknak és Kr.e. **63-ban Pompeius** római hadvezér elfoglalta Jeruzsálemet. Az ezt követő évszázadok, már **Róma** árnyékában teltek. Kr. e. **40-ben** az **Idumeus** származású Róma-barát **Nagy Heródes** lett a király Júdában. Ő a rómaiak barátjaként, a rómaiaktól kapta koronáját, de meg kellett küzdenie a Hasmoneusok utolsó képviselőivel. Több mint 3 évi kemény harc után foglalta el Jeruzsálemet és kezdte el uralkodását. Amikor Kr.e. **31-ben** Octavinus (**Augustus**) uralomra került, akkor Heródes eléje járult és (nagy színészi gesztussal) letette a királyi koronát az új császár elé. Jól számított, mert Augustus visszaadta neki a koronát, sőt az egész palesztinai területet megkapta, így a korábbi egész ország a királysága, az ő uralma alá tartozott. Heródes hálából Róma-barát politikát folytatott. A hellénizmus követője volt (ezt igazolják építkezései is), de vigyázott az egyensúlyra is a zsidó néppel. Erőskezű uralkodó volt, sőt kegyetlen. Ellenfeleit kíméletlenül elpusztította. A közel 40 éves (Kr. e. **4-ben** halt

meg) uralma alatt megszilárdította az országot. Új városokat (**Cézérea**) épített, modernizálta **Jerikót**, újjáépítette **Samáriát**, majd a Templomot is újjáépíttette, ami még halála után is folytatódott (összesen **47** évig). A templom mellett impozánssá építette az **Antónia** erődöt. Színházat is épített, valamint gyönyörű ligeteket. Élete végét a kegyetlenkedései tették hírhedtté. Ebbe a vonulatba tartozik a **betlehemi gyermekgyilkosság**, amikor több száz **2** év alatti csecsemőt öletett meg azzal a szándékkal, hogy bizonyosan köztük lesz a **Názáreti Jézus** is, akiről a bölcsek beszéltek neki, Ő tőle féltette a koronáját.

A kairos idő (Istentől rendelt időpont)

Ebben az időszakban Izrael történelmének, de nyugodtan mondhatjuk az egész emberiség történelmének **legnagyobb alakja** lépett „színtérre”. Megszületett, azaz emberi formát öltött magára az **Isten Fia**, az **Úr** (hatalma van) **Jézus** (szabadító Isten) **Krisztus** (azaz **Felkent**, Isten felkentje, zsidóul **Messziás**), a Júdeai **Betlehemben**. Ez Kr.e. **7-4** között történt. A csillagászok számításai szerint **7**-ben volt a bolygók együtt állása, amiről a napkeleti bölcsek beszéltek, **4**-ben pedig meghalt Nagy Heródes, aki viszont már tudott Jézus születéséről.

Jézus Krisztus a világ **Megváltója**, aki azért jött e földre, hogy kijelentse a **Mennyei Atyát**, bemutassa az Ő országát, és kifizetve a bűn árát, meghaljon a kereszten minden emberért. A Biblia közepének nevezett igevers ezt így adja vissza: **„Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz Őbenne, el ne vesszen, hanem örökelete legyen”**. (János evangéliuma 3,16) Jézus itt élt a földön (**Izraelben**) tanított, csodákat tett, betegeket gyógyított, halottakat támasztott, lecsendesítette a tengert, megszorította a kenyeret, kiűzte a démonokat, hirdette Isten országát, majd **kereszthalált halt**, de harmadik napon **feltámadott** a halálból. **40** napon át megjelent a tanítványainak (egyszer több mint **500** embernek), utasításokat adott nekik, majd **felvitetett a mennybe** a szemük láttára. Ott ül a **Mindenható Isten** jobbán, onnan jön majd el, uralkodni és ítélni minden ember felett. A Benne való **személyes hit** által lehet valaki Isten gyermeke. Ez egy személyes döntés, amit mindenkinek magának kell meghoznia, ugyanis nincs üdvözítő vallás, vagy egyház, **csak üdvözítő Jézus Krisztus van!**

Jézus az édesapjával (**József**) együtt dolgozott annak ács műhelyében **Názáretben**, **30** éves koráig. Akkor lépett színre, mert, a törvény szerint csak akkor gyűjthetett maga köré tanítványokat. **12** tanítványt választott, akik tanúi voltak **3,5** évig mindannak, amit Jézus cselekedett. Mennybemenetelekor rájuk bízta a szolgálatának folytatását. Azt parancsolta nekik, hogy maradjanak Jeruzsálemben és várjanak az Atya ígéretére, hogy kitöltetik rájuk a Szentlélek.

Az egyház születése

A tanítványok Jézusnak engedelmeskedve **10** napig voltak együtt **120**-an (a bővebb tanítványi körrel együtt) amikor a **Pünkösd** napja eljött, és kiáradt rájuk a **Szentlélek**. **Péter** apostol prédikációjára megtért **3000** ember azon a napon, ekkor született meg a **Gyülekezet** (azaz az **Ekkleszia**=kihívottak, szentek közössége), ez az **Egyház** születésének kezdete. Hamarosan egy újabb prédikáció után **4000** ember tért meg és csatlakozott a Gyülekezethez. Tehát az egyház, zsidó körben, Jeruzsálemben született és indult el. A zsidóság hivatalos vezetői nem ismerték fel Jézusban a megígért Messiást (pedig bemutatta a messiási jeleket a nép között), ezért a zsenge gyülekezetet üldözni kezdték. A gyülekezet azonban tovább növekedett, sőt átlépte a zsidóság határait is, és főleg **Pál** apostol munkálkodása nyomán az egész **Római Birodalom** területén sorra alakultak meg a gyülekezetek a pogány népek körében.

Ebben az időszakban Nagy Heródes után a fiai már csak **tetrarchák** (nép fejedelmek) voltak, tehát nem királyok, így halálos ítélet meghozására sem volt jogosítványuk, ezért a Jézus perben **Pontius Pilátus** (római helytartó) hozta meg az ítéletet. Később Nagy Heródes unokája **I. Heródes Agrippa** rövid időre **41-44** újra király Izraelben, ami azt is jelenti, hogy gyakorolhatta a királyi jogokat is.

A folytatásban újra a római helytartók kezébe került az ország sorsa, amely vészesen közeledett az elkerülhetetlen felé. Kr. u. **66** körül vezető szerephez jutott a **Zelóták** (radikálisok, fanatikusok) pártja, akik szítták a Rómával való nyílt szembe szegülést. Ez háborúhoz vezetett. Több évi kemény harc után **70**-ben **Titus Flavius** római hadvezér (későbbi császár) lerombolta a Templomot, majd Jeruzsálem városát. Az elhúzódó harcok miatt elkeseredett római katonák hatalmas öldöklést rendeztek. (**Josephus Flavius** zsidó történetíró leírja a sok szenvedést a **Zsidó Háború** című művében). Néhány évtizeddel a felújítása után elpusztult a **2. Szentéj** is, ezzel nem csak a kultuszi élet, hanem maga a zsidóság is egy mellékvágányra került. Ugyan még később is voltak ellenállási harcok (pl. **Bar Kochba** felkelés, amit **135**-ben vertek le a rómaiak), de sajnos a zsidóság a szétszóródás helyzetébe került.

Diaszpórában a zsidóság

Hadriánus császár (**117-138**) rendelete szerint (halálbüntetés terhe mellett) tilos volt zsidóknak a lábukat betenni a volt Jeruzsálem területére. Megtiltották a körül metélkedést, a szombat nap megtartását, a **Tóra** (Mózes öt könyve) tanulmányozását, a templom helyére pedig pogány templomot emeltek Jupiter tiszteletére. A következő majdnem **2 évezredet** a zsidóság a szülőföldjüktől távoli országokban, kisebb-nagyobb csoportokban élte. Élni akarásukat, és identitásukhoz való ragaszkodásukat mutatja, hogy mindenütt **zsinagógákat** építettek, ahol a Tórából felolvasva gyakorolták hitüket, hogy megtarthassák zsidóságukat, és ne oldódjanak fel a „népek tengerében”.

Miért a zsidók?

Sok ember, akiket érdekel ez a téma, felteszi a következő kérdést: Isten miért kivételezik a zsidókkal? Miért különben ők, mint bármelyik más nemzet?

Meggyőződésem, hogy Isten nem kivételezik egyetlen nemzettel sem. Ezt a Biblia mondja. Péter apostol szájából hangzik el a következő ige, amikor ő egy pogány ember (**Kornélius** római százados) házában beszél: **„Bizony látom, hogy nem személyválogató az Isten; hanem minden nemzetben kedves Ő előtt, aki Őt féli és igazságot cselekszik.”** (Apostolok cselekedetei 10, 34-35) A zsidó Péter, egy pogány házában beszél, hirdeti Isten Igéjét, egy pogány hallgatóság előtt, akik mind megtérnek és még a Szentlélek is leszáll rájuk. Ez bizonyíték az Isten részéről.

Eredetileg Isten az általa teremtetten embernek kijelentette magát. Isten szándéka az volt, hogy az ember az Ő barátja legyen és az Ő közelségében élje bűn nélküli életét, élvezve a teremtettség áldásait, szépségeit. A bűnbeesés után megváltozott a helyzet. Hamarosan bejött az első gyilkosság is (**Kain** megölte testvérét **Ábelt**). Az emberiség elindult egy Istentől távolodó úton, a bűn útján.

Ezen járva úgynevezett „isteneket” kreált magának (ezt, **politeizmus** = sok istenhit néven ismerjük). Még ebben az időszakban is lehetett Istennel járni, mint **Énok**, akit Isten felragadott magához. (I. Mózes 5. 24) Később **Noé** kerül megnevezésre, így: **„Noé igaz, tökéletes férfiú volt a vele egykorúak között. Istennel járt Noé”.** (I. Mózes 6,9) Az ő idejében következett be a **vízözön**, amelyben a világ akkori lakói elvesztek a bűnösségük miatt, kivéve Noét és családját, aki Istennek engedelmeskedve megépítette a Bárkát, amiben ők, és az állatok is átvészelték az özönvíz időszakát. A Noé utódaitól származó népnek Isten azt parancsolta, hogy széledjenek szét, töltsék be a földet a születendőekkel. Ennek pont az ellenkezőjét tették. Fel akartak építeni egy tornyot Babilonban, hogy el ne széledjenek, hogy „nevet szerezzenek” maguknak. A torony pedig az eget érje, azaz az „istenek kapuja” legyen (ezt jelenti egyik neve: **Báb-ili** = Isten kapuja. A felépítést maga Isten akadályozta meg, amikor összezavarta a nyelvüket, erre utal a másik név: **Babal** = összezavar. Ennek az építkezésnek **Nimród** volt a vezetője, aki **Isten elleni lázadását** így fejezte ki. Innentől kezdve **Babilon** a jelképe lett az Isten elleni lázadásnak, mindannak, ami istenellenes, okkult, ami az embert magasztalja fel és ülteti isteni magaslatra. Nimród úgy gondolta, hogy maga is istenné válhat, és önerőből beléphet az isteni dicsőségbe!

Ekkor döntött úgy Isten, hogy kiválaszt magának egy népet, aki **hordozni fogja az Ő nevét a pogányok között**. Ehhez a kiválasztáshoz kellett egy engedelmes ember, aki Ábrahám volt. (erről írtam az elején). Mit is jelent az Isten nevét hordozni? Azt jelenti, hogy ennek a népnek Isten sokkal mélyebben **kijelentette magát**, mint eddig bárkinek. Továbbá azt is jelenti, hogy Isten egy **szövetségi kapcsolatban** nyilvánította ki önmagát, amely által Őt meg lehetett ismerni a mindennapi életben, a

vele való járásban. Ez volt zsidó nép **felelőssége**, hogy ezt a **kegyelmes, élő és szerető Istent** bemutassa a világ számára. Isten újra, mint **Egyetlen, Mindenható, Szerető Úr** (**monoteizmus**=egy istenhit) akart bemutatkozni és jelen lenni a népének és a nemzeteknek az életében.

A zsidó néppel kötött szövetség, akkor hozott áldásokat a népre, amikor Isten törvényei szerint éltek. Amikor eltértek a szövetségtől, akkor háború sújtotta őket, elhurcolták fiaikat és leányaikat, nem volt eső és még sorolhatnánk. A világ népei nem értve Isten szándékát **gyűlölték őket**, mert féltékenyek voltak rájuk. Tehát „**Isten népének lenni**”, nem csak előnyökkel járt, hanem nagy felelősséggel és sok-sok feladattal is. Mint ahogy „**igaz kereszténynek**” lenni is nagy felelősség, ami terheket is, és egyben áldásokat is jelent. Tehát egyfajta értelemben a **zsidó sem különb**, és a **keresztény ember**, (vagy nép) **sem különb** egy másik népnél, legalább is etnikai értelemben. Nyilván a jellemében és cselekedetében lehet más, **sőt kell is**, hogy **más** legyen!

Izrael és a kereszténység

A Templom elpusztulásával (Kr.u. 70.) és a zsidók nemzetek közötti szétszóródásával, **Izrael** és a **Gyülekezet** útjai elváltak egymástól. Az **Egyház** el kezdte élni, és bejárni az Isten által kijelölt utat (ma közel **2 milliárd** ember keresztény a Földön). Az **egyetemes egyházban** (ezt jelenti a **katolikus** szó) később különböző változások keletkeztek, ahogy ma is látszik a keresztény tömbön belül. (erről többet nem írok, mert a témánál szeretnék maradni). **Ami tény:** A Megváltó (Jézus) zsidó származású, a zsidó nép közé jött, ott, azon a földön működött, ott tette csodáit, ott halt meg a világ bűneiért. A golgotai (**Golgota**=koponya helye) kereszten **zsidó vér folyt**, hogy elmossa a világ bűneit. Az **egyetlen és tökéletes áldozat** bemutatása történt meg a **kereszten**. Akik hittek Jézusban (mind zsidók és nem zsidók) ugyanannak az Ekklésziának, **Krisztus Testének** a tagjai lettek. Sajnos sokan, - még lelkészek is, (ők azok, akik vagy egyáltalán nem, vagy nem figyelmesen olvasták a **Római levél 11. részét**) - magukénak fogadták el, az úgynevezett „**behelyettesítési teológiát**”.

Ez azt sugallja, hogy Isten elvetette az Ő népét Izraelt és a **helyébe** az Egyház került. **Ez nem igaz!** Isten Igéje mondja: „*Mert, ha te a természet szerint való vadolajfából (értsd pogányok) kivágattál, és természet ellenére beoltattál a szelíd olajfába (értsd Izrael) mennyivel inkább beoltatnak ezek a természet szerint valók az ő saját olajfájukba. Mert nem akarom, hogy ne tudjátok testvéreim ezt a titkot, hogy magatokat el ne hitessétek, hogy a megkeményedés Izraelre nézve csak részben történt, ameddig a pogányok teljessége bemegy. És így az **egész Izrael megtartatik**. És ez nekik az én szövetségem.*” (Pál Római levele 11, 24-27). Tehát

Isten nem vetette el az Ő népét, csak egy időre „**félretette őket**” (mintha egy oldal vágányon lennének) addig, amíg tart az Ő kegyelmi ideje, és a pogányok száma (amit egyedül Isten tud) be nem telik. Amikor eljön ez az idő, akkor az **igazi hívők** (akik személyesen hittek Jézusban, akik Isten Igéje szerint éltek, akik várták Jézus visszajövetelét), azok **elragadtatnak** (felvitetnek, mint Énók) erről a földről, hogy mindörökké Jézussal legyenek. Akkor Isten újra felveszi Izraellel a történelmi szálát.

Amikor fel fog lépni az **Antikrisztus** (világuralkodó, diktátor) és Isten választott népe az Izrael nem akar majd behódolni neki, akkor szó szerint „**el fog szabadulni a pokol**”, a világ a szörnyű szenvedések színterévé válik. Isten közbe fog lépni a népe érdekében és megmenti őket. Isten maga fog harcolni a választott népéért. Ekkor fogják felismerni Jézusban a megígért Messiást, akit atyáik keresztre feszítettek. Ekkor minden törzs siratni fogja őt. „**A Dávid házára és Jeruzsálem lakosaira pedig kiöntöm a kegyelemnek és könyörületességnek lelkét, és reám tekintenek, akit átszegeztek és siratják őt, amint siratják az egyetlen fiút, és keseregnek utána, mint keseregnek az elsőszülött után.**” (Zakariás 12,10) Ez a korszak úgy zárul majd, hogy az Antikrisztus elbukik, a **Sátán** megkötöztetik **1000 esztendőre**, és a világ fővárosában (**Jeruzsálemben**) Jézus Krisztus lesz a király.

Uralkodni fog a nemzetek felett, az Ő népével, és azokkal a megváltottakkal, akik **elragadtattak** a földről, és azokkal, akik **Krisztusban haltak meg** (ez azt jelenti, hogy úgy értek az életük végére, hogy hűek maradtak Jézushoz, Vele jártak, megőrizték hitüket, és Isten Igéje szerint éltek) és **ugyanekkor** feltámadtak a halálból, hogy uralkodjanak Krisztussal. Ezt az időszakot nevezzük az **ezer éves békeországlásnak!** Ekkor a föld bőven fog teremni, és az emberek újra több száz évig fognak élni. Nem lesz bűnözés, gyilkosság és erőszak, hanem **BÉKE!**

A modern Izrael állam megalakulása

Néhány mondattal szeretnék utalni arra az időszakra, ami a Hadriánus által kiadott rendelet utáni időben történt a zsidó néppel. Tehát a **II.** század közepére a lakosság nagy része elhagyta **Palesztinát**. Már maga az elnevezés is hibás, mert a „Palesztina” név azt jelenti: „filiszteusok országa”, **ami sohasem volt igaz**. Az „**Izrael országa**” kifejezés sokkal valóságosabb volt, de ezt a tényt is tagadni akarták, ezzel a névvel. A terület **395**-ben bizánci tartomány lett, a **VII.** században az arabok hódították meg, **1099**-ben a keresztesek hoztak létre egy feudális jeruzsálemi királyságot, amelyet **Szaladdin** egyiptomi szultán döntött meg **1187**-ben. A **XIII.** században az egyiptomi mamelukok uralma alatt állt, majd **1516-1918**-ig az **Oszmán birodalom** tartománya volt, ami után **Brit** fennhatóság alá került.

A XIX. század közepén kezdett öntudatra ébredni a zsidóság nagyobb tömegekben, így alakult ki a **Cionista Mozgalom**. Ahhoz, hogy megértsük, miről van szó, segítségül hívom **Martin Buber** szavait: „*Amíg Ciont pusztán nemzeti eszmeként értik, addig igazi jelentését nem értik meg. Éppen az benne a lényeges, ami minden*

ilyentől megkülönbözteti. Nemzeti eszméről akkor beszélünk, amikor egy nép egységét, belső összetartozását, történeti karakterét, hagyományait, eredetét, kibontakozását, rendeltetését öntudata tárgyává és akarata motivációjává teszi. Eszerint nevezik a zsidó nép Cion-eszméjét nemzetinek. De a lényeges benne éppen az, ami a többitől megkülönbözteti. Jellemző, ez a nemzeti eszme, **nem egy népről** nevezi magát, mint a többi, **hanem egy helyről**. Ebben kifejeződik az a tény, hogy itt nem önmagában egy népről van szó, hanem egy népnek a földjével, mégpedig a hazájával, és mindenekfelett az Istenével való kapcsolatáról.” (Izrael és Palesztina c. könyv) A **Cionizmus** héber szava: Cíjjon, görögül Szion, a bibliai fordításokban pedig **Sion**. Ez volt a Dávid városa, amit Isten is választott („Mert a Siont választotta ki az Úr, azt szerette meg magának lakhelyül.” Zsoltár 132,13) ez lett **Jeruzsálem**, ide épült fel a **Templom** is. Ehhez a helyhez ragaszkodott a zsidó nép, teljesen jogosan. A cioinista mozgalom ezt tűzte ki célul, hogy a nép térjen haza az ő földjére és alapítsa meg Izrael országát. Kisebb nagyobb csoportok el kezdtek hazatérni a szülőföldjükre, a világ minden országából. Sokan újra megvásárolták az araboktól a földterületeket, ahol lakó **telepeket** és, **kibucokat** (lakóközösség) hoztak létre. A zsidók hazatérése elé nagyon sok akadályt gördítettek, sokakat legyilkoltak (erről bővebben ír **Leon Uris** az **Exodus** című könyvében, érdemes elolvasni).

A sok-sok szenvedés, nehézség, és akadályoztatás ellenére **1948. május 14-én** megvalósult a kitűzött cél, **kikiáltották az Izrael államát**. Sem az előző szenvedések, sem a holokauszt (**6 millió** zsidó kiirtása) nem tudta eltörölni ezt a népet, mert élni akar, és élni is fog! **Izrael** ma egy modern, virágzó állam. Egyfolytában folynak az építkezések. Fejlett ipara van. Magas szintű a technológiájuk, élen járnak az orvostudományok területén, kutatóik és tudósaik felveszik a versenyt bármely más nemzet tudósaival. Kemény munkával és a csepegtetett öntözéses módszerrel virágzó mezőgazdaságot hoztak létre. Minden talpalatnyi földet megművelnek. A vizet is több fázisban hasznosítják (nem ivóvízzel locsolnak, hogy csak egyet említsek). Korszerű hadseregük van (itt a nők is katonák), a legkorszerűbb fegyverekkel védik szülőföldjüket, a gyilkos indulatokkal felhergelt arab lakosság akcióitól. Több arab uralkodó sokszor kinyilvánította már, hogy a **Zsidó állam eltörlése a céljuk**. Az arab államok Izrael kikiáltásának másnapján rátámadtak Izraelre, de nem tudták végrehajtani tervezett tettüket. **1967-ben a Hatnapos Háborúban** is csúfos vereséget szenvedtek, de az óta is újra és újra próbálkoznak. Az a csodálatos, hogy e fenyegetettségek ellenére, és ezzel együtt élve is fejlődik, növekszik és virágzik az ország.

Isten védelme az Ő népén

Bár az antiszemitizmus újra és újra fellángol, és gyilkos indulatokkal rázza az öklét, Izrael ellen, sokszor politikai nagyhatalmak támogatásával, mégsem az övéké lesz az **utolsó szó!** Isten hűséges az Ő kimondott szavához, az Ő ígéretéhez, és szövetségéhez, melyet a zsidó nép atyáival megkötött. Lássuk, mit mond maga az Úr: „*Én részegítő pohárrá teszem Jeruzsálemet minden körülötte való népnek. És azon a napon az lesz, hogy nyomtatókövé teszem Jeruzsálemet minden népnek; aki*

emelni (értsd, elmozdítani) akarja azt, mind szakadva-szakad meg, noha összegyűl ellene a föld minden pogánya. Azon a napon, így szól az Úr, megverek minden lovat rettegéssel, a lovagját pedig örültséggel. Azon a napon olyanná teszem Júda fejedelmeit, mint amilyen a tüzes serpenyő, megemésztenek jobb és bal felől minden körül való népet; de **Jeruzsálem tovább is a helyén marad Jeruzsálemben**. És azon a napon az lesz, hogy kész leszek elveszteni minden pogányt, akik Jeruzsálemre támadnak.” (Zakariás, 12, 2-9.) Ezek eléggé egyértelmű kijelentések Isten részéről. Meg fogja védeni az **Ő** városát és az **Ő** népét!

Isten vigyáz az **Ő** népére. Zakariás 2,8 azt mondja a zsidó népről: „Aki titeket bánt, az **Ő** szeme fényét bántja” Ezzel kapcsolatban ezt írja **Kevin Howard** az **Úr ünnepei** című könyvében: „Ennek fényében az Ábrahám-mal megkötött szövetségben, benne rejlik az úgynevezett „bumeráng effektus”. Isten annak mértékében, áldja meg az embert, amilyen mértékben ő áldja az Izrael fiait (és legfőképpen Izrael **legnagyobb fiát, Jézust**), és fordítva: amilyen mértékben átokkal árasztja el valaki Izraelt, olyan mértékben záporoznak vissza az átkok a saját fejére.” (202. oldal). Aki jót akar magának, az vegye figyelembe, amit itt olvasott! **Isten Jó, Igaz, és Hűséges!**